

Ázsia — Európa — Magyarország

A 2002. szeptember 22-24-i ASEM-csúcs elé

Hernádi András

Az Európai Unió soros elnöki funkcióját betöltő Dániának az a megtisztelő feladat jutott, hogy még ugyanebben a minőségében rendezheti meg az Ázsia–Európa párbeszéd, az ASEM újabb, immár negyedik csúcstalálkozóját is. Annak érdekében, hogy a dialógus minél sikeresebb legyen, Koppenhága – az állam- és kormányfők összejövetelén kívül – otthont ad a partnerországok pénzügy- és gazdasági miniszterei találkozájának is.

Ha hinni lehet az évek óta napirenden lévő bővítési elképzeléseknek, a kétévenként megrendezésre kerülő ASEM-csúcsok sorában talán ez lesz az utolsó olyan alkalom, amikor „csupán” 25 tagállam, a 15 EU-beli és 10 ázsiai ország, valamint 26.-ként maga az EU képviselői találkoznak. Elsősorban az ázsiai oldal kibővülésére lehet számítani, hiszen a hét délkelet-ázsiai résztvevőn kívül idetartozik Kína, Japán és Dél-Korea. Évek óta a „levegőben lóg” Ausztrália, Új-Zéland, India, Pakisztán és Tajvan bevonása, miközben az európai várományosok között elsősorban Svájcot, Oroszországot és a majdani új EU-tagokat említik.

Tudni kell azonban, hogy a kétévenként felváltva Ázsiában és Európában megtartott találkozó sorozat alapítói között nem jött létre megállapodás arról, hogy a két oldal gerincét képező politikai és gazdasági szervezetek (vagyis a teljes tagságával részt vevő Európai Unió, és a tizből hét tagországot felvonultató Délkelet-Ázsiai Nemzetek Szövetsége, az ASEAN) későbbiekben csatlakozó tagjai automatikusan meghívást kapnának az ASEM-dialógus összejöveteleire. Ehhez előbb valamennyiüknek meg kellene szerezni a „25-ök” egyöntetű jóváhagyását. Nem véletlen például, hogy az ASEAN-ba csak 1997 után felvett Myanmar, Laosz és Kambodzsa máig is csak

kívülről szemlélhetik a két földrész párbeszédét, de a majdani új EU-tagországok sem vehetik biztosra azonnali bevonásukat. Mégis, nekünk magyaroknak is van miért odafigyelnünk arra, mi történik, ki mit mond, miről állapotnak meg a napokban Koppenhágában.

Azóta, hogy a Világgazdasági Fórum által 1994-ben megrendezett Európa–Kelet-Ázsia Gazdasági Csúcsértekezlet záródokumentumának utolsó ajánlása felvetette a két térség kormányfői találkozóinak célszerűségét már három ilyen magas szintű rendezvény is lezajlott. 1996-ban Bangkokban, 1998-ban Londonban, 2000-ben pedig Szöulban rendezték meg az ASEM-csúcsot, és a folyamatot elindító törekvés – hogy tudniillik erősítsék a világméretű trilaterális együttműködés Ázsia és Európa közötti oldalát – a mai napig is aktuális maradt. Az Amerikai Egyesült Államok vitathatatlan vezető szerepe eleve egyfajta „kiegyensúlyozásra” készítette mind az európaiakat, mind pedig ázsiai partnereiket, miközben egyikük sem volt érdekelt abban, hogy az USA-t „elidegenítse” magától. Az 1997-1998. évi délkelet-ázsiai pénzügyi válság, vagy az USA-t ért 2001. szeptember 11-i terrortámadás is a globális összefogás fontosságát erősítette meg, amelytől egyik fél sem tarthatta távol magát. A legutóbbi, a 2000. évi ASEM-csúcs után kiadott ún. Szöuli Nyilatkozat pedig a koreai félszigetnek és a kelet-ázsiai térségnek az egész világ számára nagy fontossággal bíró békéjét és biztonságát volt hivatva szolgálni, és első alkalommal említette az ASEM-et úgy, mint a nemzetközi kapcsolatok egyik tényleges, tevékeny szereplőjét. Az sem véletlen, hogy éppen ezt a csúcstalálkozót követően figyelhattuk meg – a dél-koreai fél támogatását is élvezve – egyes vezető ipari országok aktivizálódását észak-koreai kapcsolataik normalizálásában, majd ha-

sonló ösztönzésben részesültek a kelet-európai volt szocialista országok is.

A párbeszéd jelentőségének megítélésakor azt is érdemes figyelembe venni, hogy a már említett csúcsvezetői szinteken kívül az ASEM-dialógus számos szakértői csoportban, sőt az ún. nem kormányzati szervezetek (NGO-k) között is zajlik, vagyis az általa kínált keretben akár még a politikai és gazdasági vezetők elképzeléseinek, az általuk képviselt „hivatalos” nézeteken túlmutató véleménycserékre is mód nyílik. Az ASEM-nek a résztvevők számára abban rejlik egy további vonzereje, hogy rendezvényei – más nemzetközi fórumokkal összevetve – sokkal oldottabb légkörben, informális keretek között zajlanak, éppen ezért, valamint az önkéntesség vezérelvét követve ígéretesebbnek tűnnek. Ugyanezzel összefüggésben a huntingtoni értelemben prognosztizált civilizációs összecsapás elkerülhetetlensége helyett azt sugallják, hogy van mód az egymástól eltérő kultúrák közeledésére, de legalábbis egymás értékeinek érdekeinek és érveinek pontosabb megismer(tet)ésére és megér(te)tésére, miközben egyfajta alternatívát kínálhatnak az oly sokak által bírált amerikai tömegkultúra kizárólagossá válásával szemben. További kedvező velejárói ezeknek a találkozóknak azok a bilaterális tárgyalások, amelyekre még egymással több kérdésben szemben vagy legalábbis vitában álló felek úgy keríthetnek sort, hogy elkerülhetik a máskülönben fenyegető kül- vagy belpolitikai bonyodalmakat. (A szöuli csúcs idején 55 kétoldalú megbeszélés zajlott le.)

Magyarország szempontjából azért lenne nagy jelentősége annak, hogy európai uniós csatlakozásunk után mielőbb bekapcsolódjunk az Ázsia–Európa párbeszédbe, mert ezzel eleve többoldalúvá tehetnénk külpolitikai és külgazdasági kapcsolatrendszerünket. A gazdagabb és erősebb nyugat-európai (illetve egyes ázsiai) országoktól mindig is valamelyest tartó szegényebb ázsiai fejlődő államok nem feltétlenül csupán új versenytársat láthatnak bennünk, hanem egyfajta kiegyensúlyozó, közvetítő partnert is. Korábbi jó kapcsolataink a Kínai Népköztársasággal, Vietnammal vagy Észak-Koreával még mindig „tökésíthetőnek” látszanak. (Ebből a szempontból nem érdektelen megemlíteni, hogy az egész ASEM-folyamat kezdeti lendületét egy olyan kis ázsiai ország nemzetközi szerepvállalása adta meg, mint Szingapúr...) A magunk részéről nagyon is elképzelhetőnek tartanánk, hogy éppen földrajzi távolságunk, érdekmentességünk és kicsinységünk okán hatékonyan szerepet vállaljunk

a két Korea, vagy akár a KNK és Tajvan közeledésének-közelítésének folyamatában.

Kis országgént mi is különösen kedvezőnek találhatjuk, hogy az ASEM-nek alapelve a szuverén egyenlőség és a konszenzus követelményének érvényesülése, vagyis mérettől függetlenül minden szavazat ugyanannyit ér, és egyetlen résztvevő akarata ellenére sem hozhatnak a többiek döntést. Ebben talán valamelyest tükröződik az ázsiaiak nagyobb türelme és bölcsessége: jól tudják, hogy hiába is mondatnák ki velük vagy partnerükkel az igent egy olyan kérdésben, ami az érdekekkel szemben áll, végül úgymód találnának a visszakozásra.

Magyarország – a hosszú idő után először, a Külügyi Szemle idei nyári számában nyilvánossá tett – ázsiai és csendes-óceáni-térségbeli külkapcsolati stratégiájában öröndetes módon került kiemelésre e régió jelentősége, miközben „reálpolitikusan” azt is megfogalmazták, hogy hazánkknak „széles körű és diverzifikált külső kapcsolati körrel rendelkező államként, felkészülten kell illeszkednie az unió térségbeli kontaktusrendszeréhez, hatékonyan élve az EU-tagságból fakadóan e régióban feltáruló további együttműködési lehetőségekkel”. Ami az ASEM-folyamathoz történő csatlakozásunkat illeti, e stratégia szerint az „regionális kapcsolatépítő törekvéseink központi elemévé” fog válni. Véleményünk szerint ezért nem volna haszon nélkül való, ha a teljes jogú EU-tagság megszerzése érdekében tett erőfeszítéseink finisében arra is jutna energiánk, hogy kellőképpen megismerjük a fent említett kapcsolatrendszerrel, és így a szükséges ismeretekkel kellőképpen felvértezve, politikai és szakmai érvekkel megtámogatva vethetnénk fel „soron kívüli” bekapcsolódásunkat az ASEM-dialógusba. Ily módon megvalósíthatnánk az optimális megoldást: a Nyugat felé újabb nagy lépést téve egyúttal közelebb kerülhetnénk a Távol-Kelethez is.

* * * * *